

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Maankäytön suunnittelujärjestelmä Suomessa

Yli-insinööri Petteri Katajisto
3.12.2010

Maankäytön ja liikenteen suunnittelua koskeva keskeinen lainsäädäntö Suomessa:

- Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) tuli voimaan 1.1.2000 (tämän jälkeen tehty useita muutoksia)
- Maantielaki voimaan 1.1.2006
- Ratalaki voimaan 1.1.2008

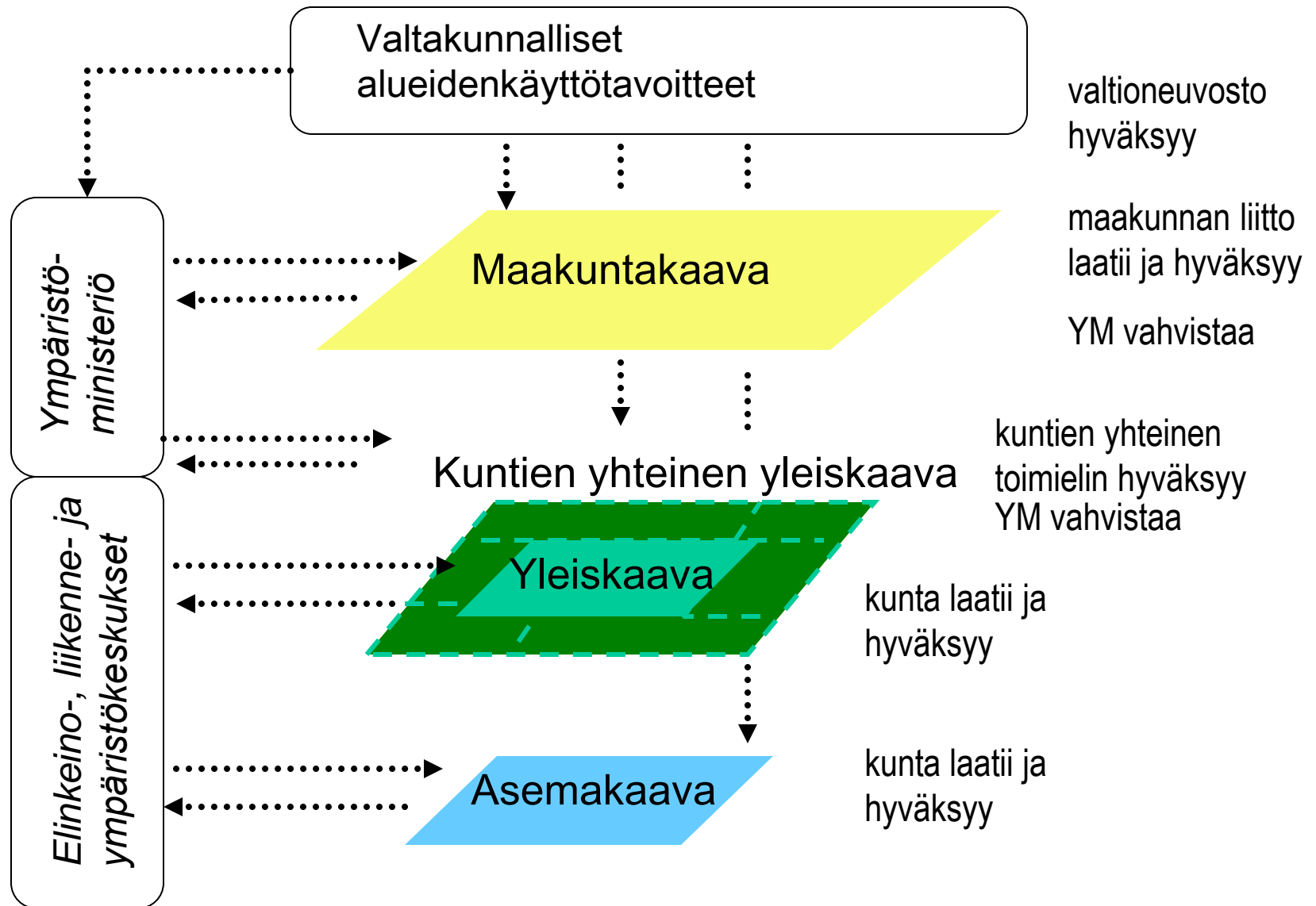
Maankäytön ja liikenteen suunnitteluun vaikuttavat myös mm:

- Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (1994)
- Luonnonsuojelulaki (1996)
- Ympäristönsuojelulaki(2000)

Alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet (MRL 5§), tarkentuvat kaavojen sisältövaatimuksissa sekä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa

- 1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista;
- 2) yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön taloudellisuutta;
- 3) rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista;
- 4) luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä;
- 5) ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä;
- 6) luonnonvarojen säästeliästä käyttöä;
- 7) yhdyskuntien toimivuutta ja hyvää rakentamista;
- 8) yhdyskuntarakentamisen taloudellisuutta;
- 9) elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä;
- 10) palvelujen saatavuutta; sekä
- 11) liikenteen tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä.

MRL:n mukainen suunnittelujärjestelmä

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

- **VAT keskeinen tarkoitus ja tehtävät:**
  - varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa
  - tukea ja edistää maankäyttö- ja rakennuslain yleisten tavoitteiden saavuttamista, mm. kestävä kehitys ja hyvä elinympäristö
  - edistää kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten täytäntöönpanoa Suomessa
- **Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista kaavoissa valvovat ympäristöministeriö sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset**
- **Tavoitteet on otettava huomioon maankäytön suunnittelussa sekä valtion viranomaisten toiminnassa (esim. tie- ja ratasuunnittelussa)**

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät mm:

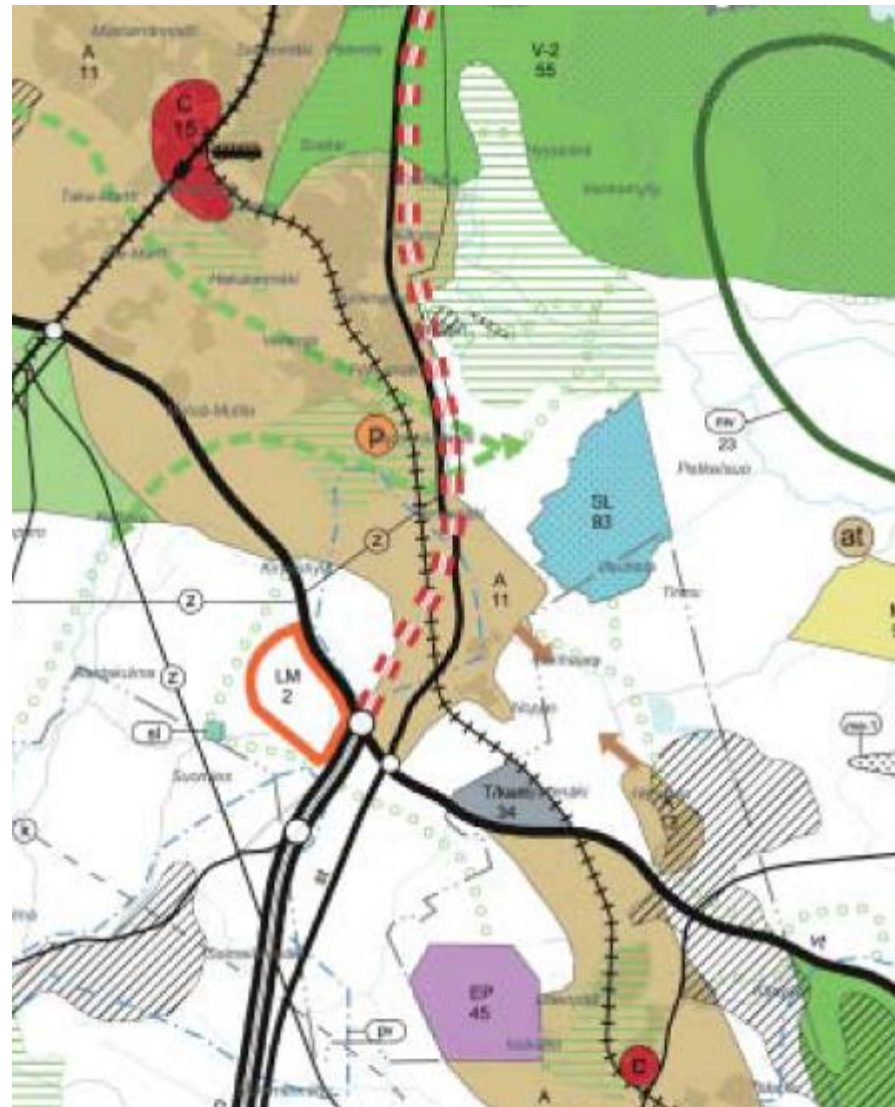
- Yhdyskuntarakenteita eheyttävä siten, että henkilöautoliikenteen tarve mahdollisimman vähäinen
- Liikenneturvallisuuden sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantaminen
- Keskustojen kehittäminen
- Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavien toimintojen suuntaaminen olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle
- Riittävät sijoittumismahdollisuudet elinkeinotoiminnalle hyvien joukkoliikenneyhteyksien ääreltä
- Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta
- Ensisijaisesti olemassa olevien liikenneyhteyksien ja –verkostojen hyödyntäminen
- Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus, eri liikennemuotojen yhteistyön ja liikennejärjestelmäajattelun vahvistaminen alueidenkäytössä

Maakuntakaava

- maakuntakaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella
- esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita
- maakuntakaavalla ratkaistaan alueidenkäyttö, jolla on valtakunnallista, maakunnallista tai seudullista merkitystä
- maakuntakaava on merkittävien liikenneväylien suunnittelussa keskeisin kaavataso
  - maantiet ja radat ovat useimmiten valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä asioita
  - yleispiirteisellä tasolla juuri maakuntakaavassa sovitaan yhteen liikenneväylät ja muu alueiden käyttö
- maakuntakaavassa tulisi esittää mm. valtakunnalliset, maakunnalliset ja seudulliset
  - väylät, niiden muodostamat verkostot sekä niiden kehittämistarpeet (mm. uudet tie- ja ratalinjaukset tai yleisemmät kehittämisperiaatteet)
  - liikenneterminaalit (satamat, lentoasemat, matkakeskukset, suuret tavaraliikenteen terminaalit)

Esimerkki maakuntakaava- kartasta, yleispiirteisyy- korostuu

- Maakuntakaavan laatii maakunnan liitto
- Maakuntakaavan vahvistaa YM
  - Vahvistamisessa lainmukaisuusharkinta
- Maakuntakaava voidaan laatia ns. kokonaismaakuntakaavana tai vaihekaavana
  - Osa-alueittain (esim. kaupunkiseudun maakuntakaava)
  - Teemoittain (esim. liikenne ja logistiikka, turvetuotanto, jätehuolto)
- Maakuntakaavaan kuuluvat
  - Kaavakartta
  - Kaavamerkinnot ja määräykset
  - Kaavaselostus (ei vahvisteta, informatiivinen, maakuntakaavan tulkinnassa tärkeä)

Maakuntakaavan sisältövaatimukset

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten, että edistetään niiden toteutumista

Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota (MRL 28§):

- 1) maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;
- 2) alueiden käytön ekologiseen kestävyYTEEN;
- 3) **ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;**
- 4) vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväään käyttöön;
- 5) maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
- 6) maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä
- 7) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyYTEEN.

Ympäristön ja talouden kannalta kestävä liikenteen järjestelyt tarkoittavat mm.

- Olemassa olevan perusrakenteen ja isojen investointien mahdollisimman täysimääräistä hyödyntämistä
- Haitallisten vaikutusten ehkäisyä ja vähentämistä
- Edellytysten luomista kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen osuuden kasvulle
- Raideliikenteen mahdollisuuksien hyödyntämistä ja kehittämistä
- Liikennemuotojen yhteistyön parantamista
- Liikenneturvallisuuden parantamista
- Liikenneverkon välityskyvyn ylläpitämistä ja kehittämistä liikenteellisten tarpeiden mukaan

Vaikutusten arviointi maankäytön suunnittelussa

- Maankäyttö- ja rakennuslaki korostaa vaikutusten arviointia
  - Kaavan tulee perustua **riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin**
  - Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen **ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskunta-taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset**
  - Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia
- Selvitysten tehtävänä tuottaa tietoa **suunnitteluprosessiin** ja päätöksentekoon
- Selvitysten avulla arvioidaan täyttääkö kaava laissa asetetut sisältövaatimukset

Väylät (maakunta)kaavoituksessa

- Tien/rautatien suunnittelun tulee perustua oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa tien/rautatien sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty
  - Koskee yleissuunnitelmaa sekä tie- ja ratasuunnitelmaa
  - Tarkoituksena varmistaa liikenneväylien ja muun maankäytön yhteensopivuus ja arvioida vaikutukset riittävällä tarkkuudella jo kaavoituksessa
  - Yleissuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai yleiskaavaa, asemakaavasta voidaan poiketa kunnan luvalla
  - Tiesuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin oikeusvaikutteista kaavaa
- Alimman luokan paikallisia, vaikutuksiltaan vähäisiä teitä voidaan suunnitella myös ilman oikeusvaikutteista kaavaa
- Tarpeen mukaan tien ja rautatien suunnittelun perustuttava myös liikennejärjestelmän kehittämistä koskevaan suunnitteluun

Liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteinen suunnittelu

- Maanteiden ja ratojen suunnittelua ja rakentamista säätelevät lait
- Liikennejärjestelmäsuunnittelua ei kuitenkaan määritellä tarkasti lainsäädännössä
- Maankäytön suunnittelun ja liikennejärjestelmäsuunnittelun vuorovaikutus harkittava aina tapauskohtaisesti
- Kaavoitus ja liikenne(järjestelmä)suunnittelu tulisi tehdä rinnakkaisina vuorovaikutteisina prosesseina
  - Aikataulujen ja tavoitteiden yhteensovitus
  - Kaavaprosessissa tehdään aluevaraukset, väylä- ja liikennejärjestelmäsuunnittelu määrittää liikenteen aluevaraustarpeet
  - Toisaalta valittava maankäyttöratkaisu vaikuttaa siihen, minkälainen liikennejärjestelmän tulisi olla
- Tärkeää määritellä tarkoituksenmukainen suunnittelualue

Ongelmia ja kehittämistarpeita

- Kaupunkiseutujen maankäytön ja liikennejärjestelmän yhteensovittaminen
  - Pohdittu kaavojen sisältövaatimusten täydentämistä liikennejärjestelmäsuunnittelun osalta
  - Liikennejärjestelmän käsittely eri kulkumuodoista koostuvana kokonaisuutena kaavoituksessa, ei pelkästään alueiden varaaminen väyliä varten
- Maakuntakaavojen liikennevaraukset
  - Riittävien selvitysten arviointi tapauskohtaista
  - Maakuntakaavan yleispiirteisyyden taso, miten sekä ohjata riittävästi yksityiskohtaista suunnittelua että jättää tarpeeksi liikkumavaraa?
  - Suhde ympäristövaikutusten arviointiin (YVA) joskus epämääräinen
- Liikenneverkon kehittäminen ja priorisointi
  - Runkoyhteydet/-verkot?
  - Resurssit liikenneväylien kehittämiseen ovat niukat eikä merkittävää lisäystä ole näköpiirissä
  - Kaavoissa runsaasti vanhentuneita, nykytilanteessa epärealistisia varauksia

Lisätietoja

www.ymparisto.fi

- >Maankäyttö ja rakentaminen
  - > Maankäytön suunnittelu